

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра екології

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра

з теми: **«ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ НПП «ЯВОРІВСЬКИЙ»»**

Виконала: студентка Ecol1-M20 групи

Спеціальності 101 «Екологія»

Качмар Оксана Іванівна

Керівник:

Любинський Олександр Іванович, д. с/г. н.,
професор

Рецензент:

Семерня Оксана Миколаївна, д. п. н., доцент
кафедри екології

м. Кам'янець-Подільський – 2021 р.

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	6
1.1 Рівень забезпеченості регіонів України природно-рекреаційними ресурсами.....	6
1.2 Рекреаційні ресурси та їх використання.....	14
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	18
2.1 Характеристика фізико-географічного положення Яворівського НПП.....	18
2.2 Матеріали та методика.....	23
2.3 Техніка безпеки під час досліджень НПП «Яворівський».....	26
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	31
3.1 Оцінка туристично-рекреаційних комплексів.....	31
3.2 Рекреаційне навантаження на території національного природного парку «Яворівський».....	38
3.3 Еколого-економічна оцінка рекреаційних ресурсів.....	44
3.4 Напрямки удосконалення рекреаційної діяльності Яворівського національного парку.....	60
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

НПП – Національний природний парк

ПЗФ – Природний заповідний фонд

РЛП – Регіональний ландшафтний парк

ЗОК – Засоби об'єктивного контролю

МО – Міністерство оборони

ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури

ПТО – Природні території, що охороняються

ДБН – Державний будівельний норматив

ЗМІ – Засоби масової інформації

СОТ – Світова організація торгівлі

ЮНЕП – Програма ООН з навколишнього середовища

SWOT-аналіз – Аналіз що поділяється на чотири категорії сильних і слабких сторін можливостей та загроз

ТРС – Територіальні рекреаційні системи

АЕС – Атомна електростанція

ВСТУП

Актуальність теми. Туристична сфера – вагома складова національної економіки України.

Еколого-економічна оцінка рекреаційної діяльності є однією з найвагоміших чинників у розвитку туристичної діяльності, а також у впливі на розвиток національних природних парків.

Україна має всі необхідні умови для функціонування та розвитку рекреаційного комплексу. Розглядаючи та проводячи паралелі Яворівського НПП з іншими національними парками, а зокрема їх зонами рекреації ми можемо порівнювати та покращувати розвиток туристичної сфери в НПП. Перспективи розвитку рекреації та туризму в Україні зумовлюються дією широкого спектра природних, історико-культурних, соціальних, економічних та політичних факторів, які мають чітко виражену регіональну специфіку

Науковці дедалі більше уваги приділяють вивченню унікальних рекреаційних ресурсів. Важливою складовою є вивчення рекреаційного навантаження в зонах відпочинку Яворівського парку, тому методи оцінки рекреаційної місткості є необхідним складником досліджень.

Регіон Розточчя і зокрема територія Яворівського національного природного парку користуються великою популярністю серед відвідувачів в будь-яку пору року. Дуже важливо досягнути компромісу між потребами споживача туристичного продукту та дотриманням природоохоронного режиму з метою недопущення рекреаційної дигресії місць масового відпочинку.

Економічна оцінка рекреаційних ресурсів повинна розглядатись як система показників, які враховують економічні результати рекреаційної діяльності, починаючи від експлуатації природних рекреаційних ресурсів і закінчуючи соціально-економічним ефектом у системі господарства країни. Це і робить дану тему актуальною.

Мета дослідження – оцінка рекреаційної діяльності Яворівського національного природного парку

Завдання дослідження:

- Надати характеристику території Яворівського НПП
- Дослідити природно-рекреаційні об'єкти на території України
- Встановити еколого-економічну оцінку рекреаційних комплексів
- Проаналізувати рекреаційну діяльність на території парку

Об'єкт дослідження. Яворівський національний природний парк

Предмет дослідження. Рекреаційна діяльність на території Яворівського національного природного парку

Методи дослідження. Для дослідження було використано класичний порівняльний метод, що базується на вивченні об'єктів через порівняння з іншими об'єктами та метод статистичної обробки, який дозволяє отримання, обробку та аналіз первинних статистичних матеріалів.

Наукова новизна. На відміну від існуючих методів в даній магістерській роботі був проведений аналіз існуючих методик розрахунку оптимального рекреаційного навантаження, зокрема формула розрахунку місткості зони регульованої рекреації (екологічно-туристичної рекреаційної території) а також представлена формула розрахунку залежності між рентною економічною оцінкою та її параметрами.

Практичне значення даного дослідження полягає у встановленні еколого-економічної оцінки та проведення аналізу рекреаційної діяльності, для того щоб удосконалити та створити комфортні умови для рекреантів Яворівського НПП.

Апробація роботи. Результати досліджень були подані на щорічну наукову конференцію студентів та магістрантів за результатами НДР у 2020-2021 н.р. (Кам'янець-Подільський, 2021 р.).

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, 3-х розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 74 сторінки.

ВИСНОВКИ

1. Національний природний парк (НПП) «Яворівський» розташований на території Яворівського району Львівської області. Яворівський національний природний парк знаходиться на території Українського Розточчя - одного з найцікавіших фізико-географічних районів Західної України. На цих теренах спостерігаються риси трьох географічних регіонів Карпат, Полісся та Поділля.

2. На території Яворівського національного природного парку активність екскурсійних потоків припадає на сезон весни-початку літа та осені. За результатами групування регіонів України за забезпеченістю природно-рекреаційними ресурсами можна виділити чотири основні типи регіонів.

3. Економічна оцінка базується на двох концепціях: затратній, яка визначається за критерієм витрат на освоєння і використання нових ресурсів, і рентній – за критерієм народногосподарського ефекту (ренти).

4. Україна має всі необхідні умови для розвитку рекреаційного комплексу. В нас є всі види ресурсів, що дозволяє всебічно розвивати рекреаційний комплекс. Завдяки різноманітним ресурсам рекреаційний комплекс України є багатофункціональним. Його діяльність дає можливість оздоровити населення і зробити значний внесок до національного доходу.

5. Рекреаційно-туристична діяльність на базі Яворівського національного природного парку (НПП) є невичерпною для студентів, викладачів та науковців. Важливою складовою є його роль у вдосконаленні системи екологічної освіти. Саме тут розроблено п'ять автобусно-пішохідних маршрутів, які показують цінні історико-культурні та сакральні об'єкти краю

6. На території Яворівського національного природного парку спостерігаються всі види ресурсів, що дозволяє всебічно розвивати рекреаційний комплекс. Завдяки різноманітним ресурсам рекреаційний комплекс України є багатофункціональним. Його діяльність дає можливість оздоровити великі маси населення і в той же час зробити значний внесок до національного доходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонов А. В. Наукові основи розроблення екологічно прийнятних вогнегасних речовин та технологій їх застосування / Екологічна безпека та технології захисту довкілля. №1. 2019. С. 88-103.
2. Баланюк В.М., Журбинський Д.А. Флегматизувальна ефективність аерозолю на основі солей калію. / Збірник наукових праць, Пожежна безпека: теорія і практика. Технічні науки. / Черкаси, 2013, №13. С. 32-37.
3. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. / Київ 2001. 298 с.
4. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія : Вид. Київського університету, 2001. 395 с.
5. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії : Вид. Палітра, 1997. 130 с.
6. Бейдик О.О. Українсько-російський словник термінів і понять з географії туризму і рекреаційної географії. : Вид. Київського університету, 1997. 300 с
7. Бейдик О.О. Українсько-російський словник термінів і понять з рекреаційної географії та географії туризму [Електронний ресурс] / – Режим доступу:<http://www.geograf.com.ua/glossary/termini-z-galuzi-turizmu-ta-rekreatsiji/>
8. Біляк М. В., Годованець О. Б., Хірівський П. Р., Панас Н. Є., Лисак Г. А. Роль Яворівського НПП у вдосконаленні системи екологічної освіти студентів : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю створення Яворівського національного природного парку.: Львів, 2018. С. 235.
9. Біляк М. В., Любинець І. П., Стельмах С. М. Літопис природи Яворівського НПП. : Львів, 2016. Т. 16. 236 с

10. Біляк М. В., Любинець І. П., Стельмах С. М. Літопис природи Яворівського НПП. : Львів, 2017. Т. 17. 252 с
11. Біляк М. В., Любинець І. П., Стельмах С. М. Літопис природи Яворівського НПП. : Львів 2018. Т. 18. 249 с.
12. Бобираєва О.В. Рекреація в системі розширеного суспільного відтворення : Вісник Київського Національного університету ім. Т.Г.Шевченка – 2002. Випуск 55. С. 100-108.
13. Герців О. Р. Розвиток екотуризму та оцінка туристичного руху у Яворівському національному природному парку. / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю створення Яворівського національного природного парку. : Львів, 2018. С. 245.
14. Годованець О. Б. Рекреаційне навантаження на еколого-пізнавальні стежки та відпочинкові осередки Яворівського НПП. Функціонування природоохоронних територій в сучасних умовах. / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 30-ти річчя НПП «Синевир» (Україна с. Синевир 18-20 вересня 2019 р.). С. 222-226.
15. Годованець О.Б. Стан лісових екосистем Яворівського національного природного парку в умовах рекреаційного впливу. Регіональні аспекти флористичних і фауністичних досліджень: матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції (24-25 квітня 2015 р. смт. Путила Чернівецька область). Друк АРТ. 2015. С. 113-116
16. Гудзь П. Економічна ефективність використання природних рекреаційних ресурсів / Регіональна економіка. 2000р. Т. №4. С. 20-24.
17. Давидова О. Ю., Халіна І. В. Дослідження факторів, що впливають на туристський попит в Україні. / Научно-технический сборник ХНАМГ: «Коммунальное хозяйство городов». 2006. № 71. С. 372– 376.
18. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу Навчальний посібник. : Альтерпрес, 2004. 192 с.
19. Жолкевський А.Ф. Економіко-екологічна оцінка територіальних ресурсів (методологія, методика, практика) / Київ, 1999. – 199 с

20. Журбинський Д.А., Баланюк В.М., Нуянзін В.М., Куліца О.С. Гасіння газових горючих середовищ сумішами вогнегасних аерозолів та газових вогнегасних речовин : монографія Черкаси : ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2015. 120 с.
21. Жученко В. Розвиток туристично-рекреаційної діяльності на Україні: передумови та перспективи : Регіональні перспективи. 2001. Т №1 (14). С. 34-38.
22. Закон України Ст. 50 Про охорону навколишнього природного середовища від 25.06.1991 № 1264-ХІІ
23. Зінько Ю. В., Кравчук Я. С., Мальська М. П. Природоохоронні та рекреаційно-туристичні аспекти розширення Яворівського НПП. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю створення Яворівського національного природного парку / Львів, 2018. С. 272.
24. Зінько Ю.В., Гетьман В.І. Розвиток туризму в національних парках Українських Карпат. : Міжнародна конференція. : Рахів 2002 р. Т. 1, 18. с.353-363.
25. Кузьменко А.В., Алейнікова Г.М. Оптимізація потоків рекреантів на території національних природних парків : Вісник Донецького інституту туристичного бізнесу. 2004. Т. № 8. С. 109-120.
26. Лазурко М. С., Плесак С. М., Мірило З. Р. Еколого-просвітницька діяльність Яворівського НПП. : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю створення Яворівського національного природного парку. : Львів, 2018. С. 284
27. Літопис природи Яворівського НПП 2014-2018 рр.
28. Літопис природи Яворівського НПП 2016 р.
29. Любинець І. П., Стельмах С. М., Більський І. А. Літопис природи Яворівського НПП. : Львів. 2011. Т. 11, 215 с.
30. Любинець І. П., Стельмах С. М., Більський І. А. Літопис природи Яворівського НПП. : Львів. 2012. Т. 12. 208 с.

31. Любинець І. П., Стельмах С. М., Більський І. А. Літопис природи Яворівського НПП. : Львів. 2014. Т. 14. 257 с.
32. Любинець І. П., Стельмах С. М., Більський І. А. Літопис природи Яворівського НПП. : Львів. 2013. Т. 13. 247 с.
33. Любинець І. П., Стельмах С. М., Годованець О. Б. Літопис природи Яворівського НПП. : Львів. 2015. Т. 15. 226 с.
34. Любіцева О.О., Сташук К. Розвиток екологічного туризму в Україні Економічна та соціальна географія : Київ 2002. Вип. 53. Т. 17 с.189-196.
35. Масляк П.О. Рекреаційна географія: навч. посібник : Вид. Знання. 2008. 343 с.
36. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України : Львів, 1999. 200 с.
37. Наказ Мінприроди України № 330 від 22.06.2009 р. “Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України” [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE16695.html
38. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери / упоряд В.С. Львів: ІРД НАН України, 1999. 57 с.
39. Пригара О. Екологічні проблеми туризму та шляхи їх вирішення. Актуальні питання гуманітарних наук. 2014. Вип. 8. С. 404-408. Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
40. Смирнов І.Г. Стратегія сталого розвитку : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 301 с.
41. Тимчук Я.Я. Рекреаційно-ресурсний потенціал Говерлянського ПОНДВ. Наук. дослідження на об'єктах природо-заповідного фонду Карпат та стан збереження природних екосистем в контексті сталого розвитку : Яремче, 2005. С. 205–207.
42. Турло С.М. Управління регіональним розвитком туризму : Вид. Знання, 2012. 455 с.

43. Фізична рекреація : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту : Дрогобич. Вид. Коло, 2010. 448 с.
44. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія: навч. Посібник : Вид. Центр навч. літ-ри, 2007. 312 с.
45. Временная методика определения рекреационных нагрузок на природные комплексы при организации туризма, экскурсий, массового отдыха и временные нормы этих нагрузок. : Изд. Наука, 1987. 34 с.
46. Генсирук С.А., Нижняк М.С. Рекреационное использование лесов. : Изд Урожай, 1987. 246 с
47. Гофман К.Г. Экономические проблемы природопользования. : Изд. Наука, 1985. 270 с
48. Данилов Ю.Е., Рыбинская М.Г., Богатырева Г.В. Экономическая оценка стоимости предупрежденного ущерба в результате проведенного санаторно-курортного лечения : 1971. Т. № 1. С. 26-29.
49. Каганек К., Амброжи Т. Функции туризма людей с ограниченными возможностями с учетом типа их физического ограничения. / Харків: ХДАДМ (ХХПІ), 2009. Т. 3. С. 59-65.
50. Козина Ж.Л., Коломиец Н.А., Антонов О. Применение информационных технологий при изложении здоровьесберегающих дисциплин : Физическое воспитание студентов творческих специальностей : Харьков ХГАДИ (ХХПІ), 2008. Т. №5. С.36-42.
51. Методология оценки рекреационных территорий / упоряд. В.Ф. Данильчук : Донецк, 2003. 352 с.
52. Проблемы и перспективы устойчивого развития туризма и сферы услуг в мире: Материалы VI Междунар. науч.-практ. конф. студентов и молодых ученых / Донецк: ДИТБ, 2003. 413 с.
53. Развитие национальных парков и охраняемых природных территорий в туристских целях: Метод. рекомендации : Мадрид, 1992. 61 с
54. Рекреационные системы : Изд. МГУ, 1986. 136 с

55. Струмилин С.Г. О цене «даровых благ» природы. Вопросы экономики. : 1967. Т. № 8. С. 60-72.
56. Устойчивое развитие туризма на Черноморском побережье: Сб. материалов II симпозиума (10-13 июня 2002 г.) : Одесский гос. центр науч.-техн. и эконом. Информации : Одесса, ОЦНТЭИ, 2002. 208 с
57. Шаталов В.М., Нога И.В., Расин Ю.Г. Модель расчета допустимой рекреационной нагрузки на линейных маршрутах в объектах Природнозаповедного фонда Украины : Донецк 2004. Т. №8. С.127-131.
58. Balanyuk V. M., Kozyar N. M., Garasymuik O. I. Study of fire-extinguishing efficiency of environmentally friendly binary aerosol-nitrogen mixtures. Eastern-european journal of enterprise technologies. Technical science. : Kharkiv, 2016. №3/10 (71). С. 4-12.
59. Korchemlyuk M., Arkhipova L., Kravchynskyi R., Mykhailyuk J. Anthropogenic Influence from Point and Diffuse Sources of Pollution in the Upper Prut River Basin. : Naukovyi Visnyk NHU. 2019. № 1. P. 125-131.
60. Noga I.V. Acceptable linear route recreational impact in the nature reserves of Ukraine : Donetsk. 2004. С.172-174.